

بسمه تعالی

خلاصه گزارش چهل و دومین جلسه شورای آینده‌نگاری و نظریه‌پردازی سلامت فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران

پنجشنبه ۱۳۹۴/۵/۲۹

الف) مقدمه:

مرجعیت علمی اول بار توسط مقام معظم رهبری در دیدار با دانشجویان و استادان دانشگاه امام صادق (ع) در عید غدیر سال ۱۳۸۴ عنوان گردید. اگرچه در نگاه نخست بنظر می‌رسد واژه‌ای است که همه از آن مفهوم واحدی در ذهن دارند، اما در حقیقت هر کسی جنبه یا بخشی از آن را درک کرده و در صورت اراده به اقدام، مبتنی بر همان عمل می‌نماید. مرجعیت علمی مهم‌ترین هدفی است که رهبر معظم انقلاب برای پیشرفت علمی کشور و شکل‌گیری جنبش نرم‌افزاری تعیین کرده‌اند. یکی از زمینه‌های تحقق مرجعیت علمی در نظر ایشان، استعداد بالای ملت ایران و دیگری اعتماد به نفس ملی است که به برکت انقلاب اسلامی در این کشور ایجاد شده است. در خصوص شتاب رشد علمی کشور می‌فرمایند: پیگیری جدی پیشرفت و شتاب حرکت علمی و فن‌آوری کشور یکی از اساسی‌ترین اولویت‌های کشور است که شورای عالی انقلاب فرهنگی در آن نقش جدی دارد. بحمد... با تصویب و ابلاغ نقشه جامع علمی کشور، حوزه علم و فن‌آوری نقشه راه خود را یافته، ستاد راهبردی نقشه جامع علمی تشکیل شده و حرکت در آن مسیر آغاز گردیده و تاکنون آثار و دستاوردهای خوبی هم در پی داشته است. لازم است این مسیر با جدیت و اهتمام بیشتری بویژه از سوی مسئولان در قوای سه گانه و خصوصاً دولت محترم دنبال شود.

شتاب رشد علمی کشور نباید به هیچ بهانه‌ای حتی اندکی کاهش یابد. بلکه باید روز به روز بر آن افزوده شود و شورا نیز نقش خود را در نظارت، پایش و راهبری آن بطور جدی و فعال ایفا نماید.

در سیاست‌های کلی سلامت ابلاغی مقام معظم رهبری دستیابی به مرجعیت علمی در علوم، فنون و ارائه خدمات پزشکی و تبدیل ایران به قطب پزشکی منطقه آسیای جنوب غربی و جهان اسلام تأکید شده است. در بند ۱۴ سیاست‌های کلی سلامت: تحول راهبردی پژوهش علوم پزشکی با رویکرد نظام نوآوری و برنامه‌ریزی برای دستیابی به مرجعیت علمی در علوم، فنون و ارائه خدمات پزشکی و تبدیل ایران به قطب پزشکی منطقه آسیای جنوب غربی و جهان اسلام آمده است.

همچنین در سیاست‌های کلی «علم و فن‌آوری» ابلاغی از طرف رهبر معظم انقلاب اسلامی نیز جهاد مستمر علمی با هدف کسب مرجعیت علمی و فن‌آوری در جهان در بند یک این سند قرار می‌گیرد.

۱. جهاد مستمر علمی با هدف کسب مرجعیت علمی و فن‌آوری در جهان با تأکید بر:

۱-۱. تولید علم و توسعه نوآوری و نظریه‌پردازی.

۲-۱. ارتقای جایگاه جهانی کشور در علم و فن‌آوری و تبدیل ایران به قطب علم و فن‌آوری جهان اسلام.

۳-۱. توسعه علوم پایه و تحقیقات بنیادی.

۴-۱. تحول و ارتقاء علوم انسانی به ویژه تعمیق شناخت معارف دینی و مبانی انقلاب اسلامی با تقویت

جایگاه و منزلت این علوم، جذب افراد مستعد و با انگیزه، اصلاح و بازنگری در متون، برنامه‌ها و روش‌های آموزشی و ارتقاء کمی و کیفی مراکز و فعالیت‌های پژوهشی مرتبط.

۵-۱. دستیابی به علوم و فن‌آوری‌های پیشرفته با سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی ویژه.

اگر برای مفهوم مرجعیت علمی این تعریف را بپذیریم که «بالاترین بودن از یک میزان آستانه‌ای از تولیدات علمی و فناوری و محل رجوع شدن» است. در این صورت تسلط علمی، محل رجوع و پاسخگویی از ویژگی‌های این مفهوم خواهد بود و در رویکرد مرجعیت علمی به عنوان مقوله‌ای کشوری، محدوده مرجعیت علمی گسترده خواهد بود و کشورهایی به مرجعیت علمی و فن‌آوری دست یافته‌اند که توانسته‌اند در اکثر رشته‌های علمی تبدیل به قطب‌های علمی شوند. و با سرمایه‌گذاری صرف در یک یا چند رشته نمی‌توان به مرجعیت علمی با مفهوم کلان آن رسید. لذا موفقیت‌های مقطعی در برخی از رشته‌ها یا زمینه‌های علمی هر چند باعث مباحث است ولی بیانگر کامیابی در مرجعیت علمی به مفهوم کامل نیست. بنا به اهمیت مرجعیت علمی در سیاست‌های کلی، اسناد بالادستی و برنامه‌های توسعه‌ای کشور و جهت‌گیری مراجع و نهادهای علمی برای شیوه‌یابی و رسیدن به قله‌های رفیع علمی در جهان، معاونت علمی پیشنهاد کرد تا بحث‌های هدفمند در خصوص وضعیت و الزامات رسیدن به مرجعیت علمی در علوم و فنون و ارائه خدمات پزشکی کشور در شورای آینده‌نگاری و نظریه‌پردازی سلامت فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران در دستور کار شورا قرار گیرد. بدین منظور فرهنگستان جلسه چهل و دوم شورای آینده‌نگاری و نظریه‌پردازی سلامت را به موضوع کلی مرجعیت علمی اختصاص داد تا تولید علم و نشر علوم پزشکی در این زمینه با هم‌اندیشی اعضای شورا، نمایندگان بخش‌های مرتبط و خبرگان این حوزه مورد بحث قرار گیرد.

جلسه رأس ساعت ۸ صبح روز پنج‌شنبه ۹۴/۵/۲۹ در محل سالن اجتماعات فرهنگستان با حضور ۵۱ نفر از اعضای شورا، مسئولین، کارشناسان از بخش‌های مرتبط، مدیران گروه‌های علمی فرهنگستان و سردبیران نشریات علوم پزشکی نمایه شده در ISI و scopus آغاز و تا ساعت ۱۱:۰۰ ادامه یافت.

چون قرار است موضوع کلی مرجعیت علمی در یک دوره زمانی در جلسات شورای آینده‌نگاری در قالب عنوانهای مرتبط مورد بحث قرار گیرد. و طبق قاعده برای کل بحث یک برگه حمایت‌طلبی تهیه و برای مسئولین ارشد کشور ارسال شود. بنابراین خلاصه گزارش جلسه چهل و دوم شورا برگرفته از بحث‌های همین جلسه و به عنوان پیش‌نویس غیرقابل استناد جهت اطلاع شرکت‌کنندگان محترم تدوین شده است. تا انشا... با دریافت نظرات، نامه حمایت‌طلبی نهایی توسط برخی از سخنرانها و شرکت‌کنندگان فرهیخته حاضر در نشستها تهیه و برای مسئولین مربوط ارسال و اقدامات انجام شده پیگیری شود.

ب) موضوع:

مباحث مرجعیت علمی: تولید علم و نشر علوم پزشکی ایران

ج) محورهای اصلی بحث:

۱. تعریف و تشریح مفاهیم مرتبط با مرجعیت علمی
۲. تشریح وضعیت کنونی نشر علوم پزشکی کشور
۳. الزامات رسیدن به مرجعیت علمی در علوم، فنون و ارائه خدمات پزشکی
۴. مرجعیت علمی و راهبردهای وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

د) چالشهای اصلی:

۱. عدم جهت‌گیری لازم و اهتمام ناکافی مسئولان، مراجع و نهادهای علمی برای شیوه‌یابی و رسیدن به مرجعیت علمی در علوم، فنون و ارائه خدمات پزشکی و تبدیل ایران به قطب پزشکی منطقه آسیای جنوب غربی و جهان اسلام با تأکید بر فرمایشات مقام معظم رهبری، و اسناد بالادستی به ویژه سیاست‌های کلی سلامت.
۲. کم‌توجهی به همه‌جانبه‌نگری جامع در مرجعیت علمی و پیشبرد آموزش، پژوهش، ارائه خدمات و ارتقاء سلامت به عنوان جنبه‌های پیشرفت علمی و فن‌آوری.
۳. حمایت ناکافی و عدم تأمین بودجه بخش پژوهش به میزان درصد تعیین شده در برنامه پنجم توسعه.

۴. نداشتن یک برنامه جامع و اجرایی برای ایجاد و توسعه راهکارهای علمی، مشارکت دانشگاهیان در تعامل و ارتباط منطقی با مردم، جامعه، صنایع و دستگاه‌ها و سازمانهای اقتصادی و اجتماعی مرتبط با سلامت.
۵. عدم تأمین الزامات سیاستگذاری، ساختاری، محتوایی، فرآیندی و رفتاری دستگاهها و نهادهای علمی در موضوع تولید علم، هدایت‌گری پژوهش و توسعه فن‌آوری و نشر علوم پزشکی.
۶. نداشتن انسجام لازم و برنامه جامع برای مدیریت مراکز علمی، تدوین برنامه‌های دقیق در افق علم و فناوری، افزایش ارتباطات علمی با خارج از کشور و رصد دائمی تغییرات.
۷. تمرکز تقریباً انحصاری بر توسعه کمی پژوهش و نشر علوم و هدف‌گذاری رشد کمی مقالات و تدوین و اعمال سیاست‌ها در این زمینه.
۸. عدم تحلیل دقیق ضعف‌های درونی توسط متولیان تولید علم و نشر علوم پزشکی و درگیر شدن در برخی رقابت‌های کاذب.

پیشنهادات کلی:

۱. مرجعیت علمی مهمترین هدفی است که رهبر معظم انقلاب برای پیشرفت علمی کشور و شکل‌گیری جنبش نرم‌افزاری تعیین کرده‌اند و لازم است پیشرفت و شتاب حرکت علمی و فن‌آوری کشور با جدیت و اهتمام بیشتری از سوی مسئولان در قوای سه‌گانه خصوصاً دولت دنبال شود.
۲. برای شیوه‌یابی و رسیدن به مرجعیت علمی در علوم، فنون و ارائه خدمات پزشکی و تبدیل ایران به قطب پزشکی منطقه آسیای جنوب غربی و جهان اسلام، باید جهت‌گیری مراجع و نهادهای علمی با تأکید بر فرمایشات مقام معظم رهبری، سیاستهای کلی سلامت، سیاستهای کلی علم و فن‌آوری، نقشه جامع علمی، اسناد بالا دستی و برنامه‌های توسعه‌ای کشور تعیین اولویت‌گذاری و اجرایی شود.
۳. با سرمایه‌گذاری صرف در یک یا چند رشته نمیتوان به مرجعیت علمی با مفهوم کلان آن رسید. بنابراین باید با جهاد مستمر علمی، همه‌جنبه‌های پیشرفت علمی و فن‌آوری به عنوان اساسی‌ترین اولویت کشور در سیاستگذاری و برنامه‌ها لحاظ شود. و در مرجعیت علمی پیشبرد آموزش، پژوهش، ارائه خدمات و ارتقاء سلامت باید همه‌جانبه دیده شوند.

۴. همه مراجع و نهادهای علمی کشور با بهره‌مندی از استعداد بالای ملت و اعتماد به نفس ملی در اجرای مصوبات و ابلاغیه‌های مربوط به مرجعیت علمی تلاش نمایند. به ویژه شورای عالی انقلاب فرهنگی و ستاد راهبردی نقشه جامع علمی نقش خود را در نظارت، پایش و راهبری بطور جدی و فعال ایفا نمایند.
۵. باید بودجه بخش پژوهش به میزان درصد تعیین شده در برنامه توسعه و تأمین بودجه حمایت از راهبردها و برنامه‌های وزارت بهداشت در بخش تقویت زیر ساخت تحقیقات سلامت، راهبرد ارتقای کیفیت تحقیقات سلامت و گزارش دهی نتایج و توسعه و حمایت از نیروی انسانی حوزه تحقیقات سلامت و توسعه فن‌آوری سلامت، تأمین شود.
۶. راهکارهای علمی، مشارکت دانشگاهیان در تعامل و ارتباط منطقی با مردم، جامعه، صنایع و دستگاه‌ها و سازمانهای اقتصادی و اجتماعی مرتبط با سلامت برای تصمیم‌گیری و حل مسایل کشور ایجاد و توسعه یابد.
۷. الزامات سیاستگذاری، ساختاری، محتوایی، فرآیندی و رفتاری دستگاهها و نهادهای علمی برای اصلاح و هدایت‌گری پژوهش، تحقیقات و توسعه فن‌آوریها تأمین گردد.
۸. اصلاح مدیریت مراکز علمی، و تدوین برنامه‌های دقیق در افق علم و فن‌آوری، افزایش ارتباطات علمی با خارج از کشور، رصد دائمی تغییرات حاصله در کشور و جهان برای انجام تحقیقات کاربردی ملی و فراملی پاسخگو در مطالبات جامعه محور.
۹. نوآوری مخصوص هر کشور می‌باشد. ما نیز به شاخص‌های جدید برای سنجش اثرگذاری علمی نیاز داریم، لذا تدوین نظام نوآوری ملی کار اساسی است. خود نظام نوآوری اجزایی دارد که یکی از آنها انتشار دانش و دیگری نفوذ دانش است. مقام معظم رهبری فرمودند تحقیق از طریق نظام نوآوری، این را ما باید تدوین کنیم.
۱۰. در توسعه کمی پژوهش و نشر علمی در کشور قدمهای اولیه و مؤثری برای مرجعیت علمی برداشته شده است، برای رسیدن به هدفهای مطلوب کیفی نیازمند تحلیل وضعیت از نظر سیاست‌ها، ساختار، تولید، بودجه نگرانیهای رهبری، همت و بسیج همه مسئولین، فرهیختگان برای رفع چالشها و ارائه راهبردها و اجرای کارهای مؤثر ضرورت دارد.
۱۱. یک گروه از محققان با رویکرد خدمت به جامعه و ارتقای کیفیت زندگی مردم، برای اتخاذ رویکردی صحیح، خدمتگزاری، ساختار مناسب نیروی انسانی، فضا، تجهیزات، مکانیزم پرداخت، یک برنامه راهبردی علم برای پاسخگویی به نیاز جامعه و علم برای حل مشکل جامعه ارائه دهند.

۱۲. با تمرکز بر مسایل مهم کشوری باید جهت گیریها، رویکردها و منابع به سمت مرجعیت علمی منتقل شود. و موفقیت الگوی تحقیقات در حوزه دفاعی کشور را تحلیل و آنرا الگوی خود در تولید علم و نشر علوم پزشکی قرار دهیم.

۱۳. در فرهنگستان بند ۱۴ سیاستهای کلی سلامت را ملاک قرار دهیم و نظام نوآوری را با شرکت سایر بخش هایی که در علم مدیریت کار کرده اند تدوین کنیم و به مجلس شورای اسلامی ارائه نمائیم تا در برنامه ششم گنجانده شود.